

„HANYOLCATLEJELENTEKAZJÓLESZ?”**NAGY ÁDÁM**

az Excenter Kutatóközpont
társadalomkutatója
nagyadam@excenter.eu

Bár a címben megjelenő felütés valóban a civil jelentésből való, elsősorban nem az országos adatok képzési metodikáját mutatja be, hanem az egyik védőnő által feltett kérdést az új iskolaigazgatónak: „Mit nyolcat? – kérdezett vissza az igazgató. Hát tetvest – hangzott a válasz. Miért, hány van? – kérdezett ismét megdöbbenve az igazgató. Azt nem tudja, de úgy gondolta, ennyit elég lehet beírni, érvelt a gyerekek egészségét védő szakember.”

A „Legyen jobb a gyerekeknek!” 25 éves távlatú stratégia célja, hogy egy generáció alatt csökkenjen a család- és gyerekszegénység, legfőképp ennek szélsőséges formái, illetve hogy megakadályozza a szociális kirekesztődés újratermelődését. A programot támogató működött 2007 és 2011 között az *MTA Gyerekszegénység Elleni Programirodája*, amelynek megszűntét követően az iroda munkatársai a *Gyerekesély Közhasznú Egyesületet* (GYERE) keretei között folytatták munkájukat. A „*Civil Jelentés a Gyerekesélyekről, 2011*” az Egyesület első beszámolója.

A civil jelentések fontos szerepet töltenek be a gyermek és ifjúsági szakmákban. Az *Ifjúság 2004* és az *Ifjúság 2008* nagymintás kutatásokra alapozva a kötethez hasonló jellegű civil jelentésekben fogalmazta meg az ifjúság helyzetét a szakma¹, de az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága számára öt évenként benyújtandó – a Gyermek Jogairól szóló Egyezmény megvalósulását elemző – jelentésnek is van kormányzati és civil változata is. E civil jelentések nem mindig jutnak az „állami” beszámolókkal azonos következtetésekre. Ez történik a jelen kötettel is, amely két lényegi részre tagolódik. Az első rész a klasszikus kutatási eredmények publikálása, a második pedig a gyakorlati munka bemutatása.

Az első rész kezdő fejezete, *A gyermekes családok helyzetének változása Magyarországon a válság éveiben*, azt veszi számba, hogy a beavatkozások valóban javítják-e, javították-e a gyerekek sorsát, csökkentették-e a szegénységet. Megállapítása szerint az elmúlt időszak intézkedései strukturális folyamatokat lényegében alig érintettek, csupán néhány rövid távú projekt ért el felületi eredményt. Ugyancsak „zsákutcásan kedvezőtlennek” ítéli a gyermekek helyzetét és sorsát befolyásoló

¹ Lásd a civil ifjúsági éves jelentéseket az *Új Ifjúsági Szemle* 2006, 4-es és 2008, 2–3-as számaiban.

mostani folyamatokat (például a közfoglalkoztatási rendszer újragondolása, a jövedelmi adatok változása stb.).

A kormányzati szándékok a jogszabályok tükrében címet viselő fejezet a kormányzati intézkedéseket elemzi táblázatos szerkezetben, sorra véve az intézkedéseket, azoknak hatását a gyerekekre, családokra és specifikusan a szegénységben élőkre. A fejezetből két különösen lényeges dolog emelhető ki: egyfelől éles kritikával illeti a büntethetőségi korhatár csökkentését (14-ről 12 évre csökken 2013. július 1-étől az ember elleni bűncselekmények esetében a büntethetőségi korhatár), amelyet – egyébiránt az UNICEF-fel összhangban – a Gyermek Jogairól szóló ENSZ-egyezmény figyelmen kívül hagyásának egyik legmarkánsabb megnyilvánulásként értelmez. Másfelől bírálata tárgya, hogy a köznevelési törvényben nem jelenik meg számos olyan fogalom, amelyek kulcsszerepet játszanak a társadalmi integrációs folyamatokban és az ezekre vonatkozó dokumentumokban. „Fájdalmasan hiányzik például az esélyegyenlőség fogalma” – jegyzi meg – mint a köznevelés és a Gyermek Jogairól szóló ENSZ-egyezmény alapelve.

A magyarországi gyermekek és gyermekes családok helyzetét jellemző indikátorok, 2006–2010 fejezet első két oldala talán a laikus számára leginkább használható összefoglalás (kár, hogy nem kapott kiemelt helyet a kötetben). Ez az összefoglaló táblázat bemutatja a stratégiában lefektetett célokat monitorozó 22 gyerekszegénység-indikátor alakulását az elmúlt öt évben kiemelve az utolsó két évet. Az elemzésből látható, hogy míg az utolsó öt évben 12 indikátornál javuló, kettőnél változatlan és nyolcnál romló trendet tapasztalhatunk, addig az utolsó két évben (2009–2010) hét indikátor értéke javult, kilenc stagnált és hat romlott. A fejezet további részében részletes elemzés található a vizsgált időszak országos tendenciáiról és regionális egyenlőtlenségeiről, illetve az egyes indikátorok időbeli és uniós adatokkal való összevetését illetően.

A gyermekes családok Magyarország válságövezeteiben, 2009–2011 fejezet azon négy kistérséghez (bátonyterenyei, hevesi, baktalórántházi és sásdi) kapcsolódó programokat, azok bevalását mutatja be, amelyek az ún. komplex lokális gyerek-esély programok első hullámába tartoznak.

A második rész első felében három szakmai műhelyvita, illetve azok összegzései, javaslatai találhatóak: a *Telepfelszámolás – vízió és gyakorlat* szakmai műhely tapasztalatai, a *Beszélgetések a gyerekesélyekről* vita leírata és a *Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia civil javaslatai*. Talán szerencsésebb lett volna e beszélgetések, javaslatok, műhelyek, összegzéseit mellékletekként kezelni vagy legalábbis külön bevezetőt adni e résznek, ahol bemutatásra kerülhetett volna, hogy ezek a műhelyek hol helyezkednek el az intézményi térképen, mennyire képesek lefedni a gyerekszegénységgel kapcsolatos problémarendszert. Így ugyanis kicsit lógnak a levegőben, annál is inkább, mert műfajaik is erősen különböznek (műhelybeszélgetés-leirat, javaslatcsomag, beszámoló).

A második rész második fele a lokális civil munkát mutatja be (furcsán alázat nélkülűnek mutatkozna e helyen a jó gyakorlatok kifejezés): megdöbbentő képet rajzol a szegregátumokban végzett szociális munkáról a máltai munka fejezet; a berettyóújfalui kistérségben végzett munkát írja le az Igazgyöngy Alapítvány; és végül a józsefvárosi Magdolna-negyedben végzett családmegtartó szolgáltatás kerül terítékre.

Bár szerencsés lett volna a könyv szerkezetét illetően is néhány szót szólni az előszóban, mert így az olvasónak csak benyomásai lehetnek a szerkesztési elveket illetően, hasznos lett volna némiképp a címeket egyszerűbbé, így érthetőbbé tenni, ugyanakkor a kötet tartalmát tekintve kihagyhatatlan látlet a gyerekekkel és fiatalokkal végzett szociális és/vagy fejlesztői munkát végzők, az ő érdekükben megszólalók, döntést hozók, közéleti szereplők és bürokraták számára.

|| Ferge Zsuzsa és Darvas Ágnes (szerk., 2012): *Civil jelentés a Gyerekesélyekről, 2011*. Gyerekesély Közhasznú Egyesület, Budapest, 222 oldal
|| URL: http://www.gyere.net/downloads/Civil_jelentes_2011.pdf